

Oxford Research Oy, Elokuu 2013

AVOIN KOTKA

Kokeiluhankkeen loppuraportti

avoinkotka.fi

Vaikuta. Ota selvää. Osallistu.

Avoin Kotka -kokeiluhanke toteutettiin yhteistyössä Sitran, Kotkan kaupungin, Mediatehdas Dakar Oy:n sekä Kotkan–Haminan seudun kehittämissyhtiö Cursor Oy:n kanssa. Hanke rahoittivat Sitra, Cursor Oy sekä Kotkan kaupunki.

Loppuraportin ovat kirjoittaneet tutkija Erkki Hedenborg sekä toimitusjohtaja Jouni Eho Oxford Research Oy:stä.

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	2
Esipuhe	3
1. Johdanto	4
1.1 Avoin Kotka -kokeiluhanke	4
1.2 Taustalla Sitran Brickstarter-prototyyppi.....	6
1.3 Joukkoistamisen määritelmä.....	9
2. Kokeilukohteet	10
2.1 Kantasatama – uutta vuorovaikutusta julkisen tilan käyttöön .	10
2.1.1 Miksi Kantasatama?.....	11
2.1.2 Indikaattorit.....	11
2.1.3 Johtopäätökset	12
2.2 Tuulipuistot – osallistuminen ja omistus	12
2.2.1 Miksi tuulipuistot?.....	13
2.2.2 Indikaattorit.....	14
2.2.3 Johtopäätökset	14
2.3 Kaupunkistrategia – tulevaisuuden joukkoistaminen.....	16
2.3.1 Miksi kaupunkistrategia?.....	16
2.3.2 Indikaattorit.....	17
2.3.3 Johtopäätökset	18
3. Johtopäätökset	19
3.1 Yleisiä havaintoja kokeilusta	19
3.2 Toimenpidesuosituksia – tulevaisuudessa huomioitavia seikkoja	21
3.2.1 Saavuttaakseen kriittisen massan, palvelu tarvitsee markkinointia sekä sitoutuneita käyttäjiä ja ylläpitäjiä .	21
3.2.2 Joukkoistaminen pitää ottaa huomioon jo prosessien suunnitteluvaiheessa.	22
3.2.3 Teknologiassa on tärkeä muistaa ihmislähtöisyys	22

Esipuhe

Yhteisten asioiden hoitaminen vaatii osapuolten välistä yhteistyötä ja luottamusta. Tämä rakentuu keskinäiselle vuorovaikutukselle ja toimiville vuorovaikutuskanaville. Kotkan kaupunki tarttui tähän olennaiseen asiaan lähtiessään kokeilemaan uusia toimintatapoja ja ottaessaan käyttöön uusia sähköisiä työkaluja. Avoinkotka.fi-palvelulla haluttiin tuoda asukkaiden ulottuville heidän elinympäristöönsä vaikuttavia suunnitelmia niin että heillä on mahdollisuus vaikuttaa niihin ja ilmaista mielipiteensä. Taustalla vaikutti näkemys siitä, miten tärkeää on saada asukkaat mukaan hallinnon päätöksentekoprosesseihin. Mitä enemmän ihmiset ovat mukana yhteisissä suunnitelmissa, sitä vähemmän esiintyy kitkaa tai epäasiallista vastustusta hallinnon toimia kohtaan.

Kaupungin taholta päätettiin kehittää asukkaille myönteisen osallistumisen kanavia perinteisten valituskanavien rinnalle. Avoinkotka.fi-sivusto on sähköinen palvelu tähän käyttöön. Kyse ei ole kuitenkaan vain teknisestä ratkaisusta ongelmaan. Uusi vuorovaikutuskanava antaa mahdollisuuden uudenlaiseen dialogiin asukkaiden ja virkamiesten välillä, mikä muuttaa virkamiesten roolia ja jopa työnkuva. Avoinkotka-kokeiluhankkeessa kohdattiin odotetusti monia uuteen hallintokulttuuriin ja uuteen demokratioon liittyviä ilmiöitä.

Sitra haluaa edistää pienimuotoista uutta kokeilutoimintaa ja kokeilukulttuurin leviämistä julkishallinnon sisällä. Kokeilujen etu on siinä, että lyhyessäkin ajassa ja suppeallakin toiminnalla saada kokemuksia uusista ilmiöistä. Näin saadaan suhteellisen kevyin järjestelyin koottua tietoa uusista ilmiöistä ja niiden vaikutuksista. Tältä pohjalta on helpompi suunnitella tulevaisuuden kehittämiskohteita kuin pelkän kirjatiedon varassa. Tästä Kotkan kokeiluhanke on oiva esimerkki. Varmasti Kotkan kaupungin tulevaisuuteen tähtäävät toimet ja päätökset hyötyvät Avoinkotka-kokeilussa saaduista opeista. Haluankin kiittää kaikkia hankkeen osapuolia (Kotkan kaupunki, Oxford Research, Cursor, Dakar) ennakkoluulottomasta ja rohkeasta yhteistyöstä.

Helsingissä 22.8.2013

Pia Mero

asiantuntija, Sitra

1. Johdanto

1.1 Avoin Kotka -kokeiluhanke

Avoin Kotka -kokeiluhankkeessa rakennettiin ja testattiin uudentyyppistä verkkopalvelua, jonka avulla kansalaiset voivat osallistua oman kaupunkinsa kehittämiseen. [Avoinkotka.fi-palvelu](#) aktivoi kaupunkilaiset uudenlaiseen vuorovaikutukseen kaupungin virkamiesten ja päättäjien kanssa. Palvelu antaa kuntalaisille mahdollisuuden vaikuttaa, ottaa selvää ja osallistua kotikaupunkinsa kehittämiseen. Se edesauttaa kunnan, yritysten ja kansalaisten vuorovaikutusta julkisissa päätöksentekoprosesseissa.

Palvelun vuorovaikutusmallia kehitettiin yhteistyössä [Sitran "YIMBY – Kyllä meidän takapihallemme" -hankkeen](#) kanssa, pohjautuen siinä kehitettyyn Brickstarter-prototyyppiin. Sitrassa on tutkittu ja ideoitu, miten kestävä kehitys edistävien rakennetun ympäristön projektien sosiaalista hyväksyttävyyttä voitaisiin parantaa yhteiskehittelyn ja hyödynjakomallien avulla.

Kuva 1. Avoin Kotka -palvelun etusivu. Lähde: www.avoinkotka.fi

Kokeilun myötä pyrittiin löytämään vastauksia muiden muassa seuraaviin kysymyksiin:

Miten kansalaiset saadaan paremmin osallistumaan julkisen sektorin päätöksentekoprosesseihin? Miten julkinen sektori pystyy hyväksymään ja hyödyntämään kansalaisten osallistumista prosesseihin? Miten teknologia ja yhteiskunnallisia muutoksia pystytään hyödyntämään päätöksentekoprosesseissa? Miten kaupunki mahdollistaa ruohonjuuritason aloitteet?

Verkkopohjaista vuorovaikutusta testattiin kolmessa kohteessa: Kotkan kantasatamassa, tuulipuistoissa sekä kaupunkistrategian päivityksessä.

Kantasatama on noin kilometrin pituinen kaistale Kotkan ydinkeskustassa. Kantasatamassa on paljon tilaa, joten tavoitteena on löytää ihmislähtöisesti erilaisia mahdollisuuksia alueen käyttöön. Kantasatamaan liittyen kokeilussa avattiin yhteistyössä Kotkan kaupungin kanssa tilan käyttöön liittyviä lupaprosesseja, jotta Kantasatamassa voitaisiin mahdollistaa monipuolista toimintaa. Palvelu keräsi kansalaisten ideoita ja kannatusta sekä herätti keskustelua kantasataman väliaikaiskäytöstä.

Kotkan seudulle suunnitellaan useampaa **tuulipuistoa**. Tuulivoima on ekologista, mutta se voi tuottaa myös ääntä ja näkyä kauas maisemassa. AvoinKotka.fi pyrki parantamaan eri sidosryhmien vuorovaikutusta tuulivoimahankkeeseen liittyvässä kaavoitusprosessissa. Verkkopalveluun kerättiin tuulipuistoihin liittyvää tietoa, jotta kansalaiset pystyvät arvioimaan hankkeen haittoja ja hyötyjä faktojen perusteella. Verkkopalvelu mahdollisti myös rakentavan keskustelun tuulivoimahankkeesta. Tavoitteena oli parantaa päätöksenteon laatua huomioimalla kansalaisten näkökulmia paremmin.

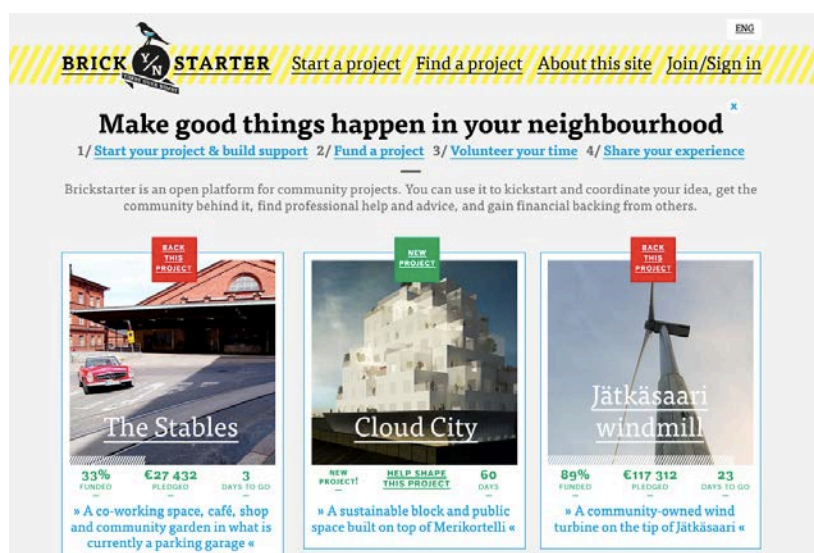
Kaupunkistrategian päivitykseen liittyen tavoitteena oli joukkoistaa kotkalaisten näkökulmia päivitettyyn kaupunkistrategiaan. Kaupunki avasi kaupunkilaisille mahdollisuuden vastata neljään kysymykseen (ks. luku 2.3.1), jotka liittyvät strategian päämääriin. Kysely oli avoinna 25.4.–7.5.2013.

Avoin Kotka -hanketta tarkastellaan tässä raportissa eri näkökulmista, jotta kokeilun oppeja pystyttäisiin hyödyntämään muuallakin. **Hankkeessa sovellettiin kokeilukulttuuria¹ sekä haettiin uusia kokemuksia ja näkemyksiä julkisen sektorin palveluiden kehittämiseen.** Hankkeeseen osallistuivat Kotkan kaupunki, Sitra, Dakar Oy, Cursor Oy sekä Oxford Research Oy, joka analysoi kokeilun tuloksia ja palvelun käyttäjäkokemuksia.

¹ Kokeilukulttuuri on uuden ajattelun kehittämistä tekemisen, onnistumisen ja epäonnistumisen kautta. Lähde: Sitra 2013. <http://www.youtube.com/watch?v=1YEM2pQQNEc>

1.2 Taustalla Sitran Brickstarter-prototyyppi

Avoin Kotka -hankkeen taustalla on Sitran [Brickstarter](http://www.brickstarter.org)-prototyyppi, jossa etsitään ratkaisuja siihen, miten paikallisyhteisön yhteiskehittelyä, yhteispäätösmenttelyä ja hyödynjakomalleja voitaisiin parantaa kestävän hyvinvoinnin edistämiseksi. Brickstarterin avulla heräteltiin keskustelua sellaisesta päätöksentekokulttuurista, joka huomioi paremmin asukkaiden, yritysten ja hallinnon tarpeet yhtä aikaa. Keskeisessä roolissa ovat keinot, joilla parannetaan paikallisen yhteisön mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon alusta asti. Brickstarterin tavoitteena on luoda rakentavaa keskustelua uusista, ajankohtaisista mahdollisuuksista julkiselle hallinnolle ja paikalliselle päätöksenteolle.

Kuva 2. Brickstarter-prototyyppi. Lähde: www.brickstarter.org.

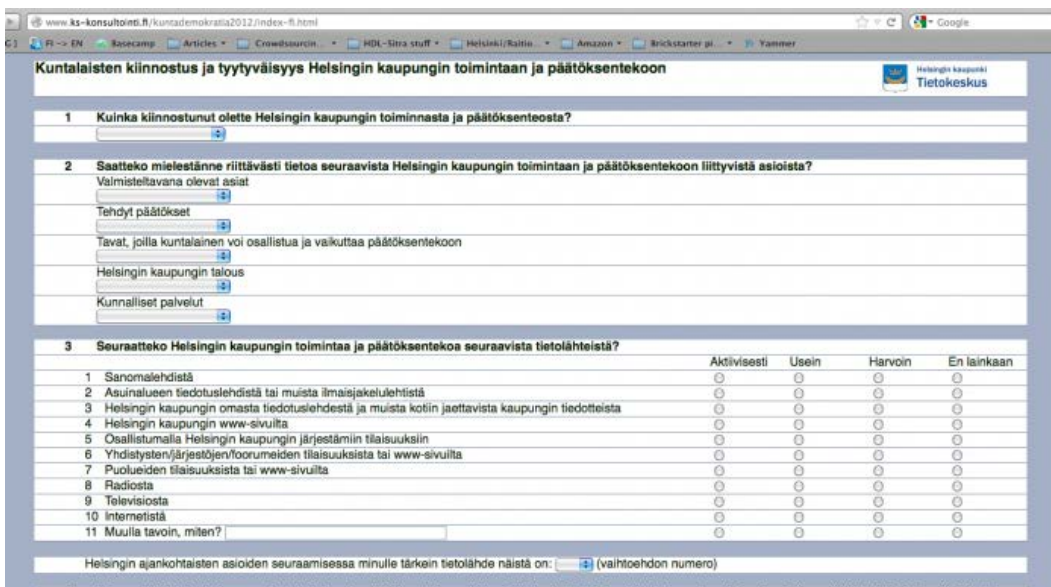
Mikä Brickstarter?

Brickstarter on Sitran strategisen designin tiimin suunnittelema prototyyppi palvelusta, joka mahdollistaa yhteisölle kestävien ideoiden artikuloinnin ja toteuttamisen sosiaalisen median teknologian ja -kulttuurin avulla. Sosiaalinen media voi toimia yhteisön rakentajana, lisätä vuorovaikutusta ja dokumentoida projektien tarinoita. Näin päätöksentekijät pystyvät huomioimaan kansalaisten ideoita ja mielipiteitä paremmin, koska Brickstarterissa yritetään luoda kosketuspinta ehdotuksien ja kunnallisten päätöksentekoprosessien välillä. Myös joukkorahoitukselle on annettu tärkeä rooli. [Kickstarter](http://www.brickstarter.org)-tyylisen rahoituksen kautta pystytään keräämään pääomaa projekteille. Rahoituksen tavoitteena on mahdollistaa yksityiskohtaisten ja toteutuskelpoisten ehdotusten kehittäminen. Lyhyesti Brickstarter on siis foorumi, jossa kansalaiset pystyvät artikuloimaan ja keräämään kannatusta projekteille, joiden tarinat ja keskustelut dokumentoidaan. Lisäksi Brickstarterissa on mukana rahankeräysohjelma yhteisten aloitteiden rahoittami-

seen. Parhaiten nämä toiminnallisuudet ymmärtää Brickstarterissa hahmoiteltujen luonnosten avulla (kuva 2).

Miksi Brickstarter?

Brickstarterin tavoitteena on myös provosoida, sillä kansalaisten ja instituutioiden vuorovaikutus voi olla hidasta. Käytössä olevat teknologiat kuitenkin tarjoaisivat mahdollisuuden nopeuttaa ja helpottaa näitä prosesseja. Tämä kehitys on kuitenkin vielä alkuvaiheessa, kuten esimerkiksi tämä Helsingin kaupungin kyselylomake näyttää:

The screenshot shows a web browser window displaying a survey form. The title is "Kuntalaisten kiinnostus ja tyytyväisyys Helsingin kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon". The form is divided into three main sections:

- 1 Kuinka kiinnostunut olette Helsingin kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta?** (How interested are you in the city's activities and decision-making?)
- 2 Saatteko mielestänne riittävästi tietoa seuraavista Helsingin kaupungin toimintaan ja päätöksentekoon liittyvistä asioista?** (Do you think you get enough information about the following city activities and decision-making related issues?)
 - Valmisteltavana olevat asiat (Issues being prepared)
 - Tehdyt päätökset (Decisions made)
 - Tavat, joilla kuntalainen voi osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon (Ways in which a citizen can participate and influence decision-making)
 - Helsingin kaupungin talous (City of Helsinki's finances)
 - Kunnalliset palvelut (Municipal services)
- 3 Seuraatteko Helsingin kaupungin toimintaa ja päätöksentekoa seuraavista tietolähteistä?** (Do you follow the city's activities and decision-making from the following sources?)

	Aktiivisesti	Usein	Harvoin	En lainkaan
1 Sanomalehdistä	☐	☐	☐	☐
2 Asumalueen tiedotuslehdistä tai muista ilmaisjakelulehdistä	☐	☐	☐	☐
3 Helsingin kaupungin omasta tiedotuslehdestä ja muista kotiin jaottavista kaupungin tiedotteista	☐	☐	☐	☐
4 Helsingin kaupungin www-sivuilta	☐	☐	☐	☐
5 Osallistamalla Helsingin kaupungin järjestämiin tilaisuuksiin	☐	☐	☐	☐
6 Yhdistysten/järjestöjen/foorumien tilaisuuksista tai www-sivuilta	☐	☐	☐	☐
7 Puolueiden tilaisuuksista tai www-sivuilta	☐	☐	☐	☐
8 Radiosta	☐	☐	☐	☐
9 Televisiosta	☐	☐	☐	☐
10 Internetistä	☐	☐	☐	☐
11 Muulla tavoin, miten?	☐	☐	☐	☐

At the bottom, there is a dropdown menu for "Helsingin ajankohtaisten asioiden seuraamisessa minulle tärkein tietolähde näistä on:" (In following current city issues, the most important information source for me is:).

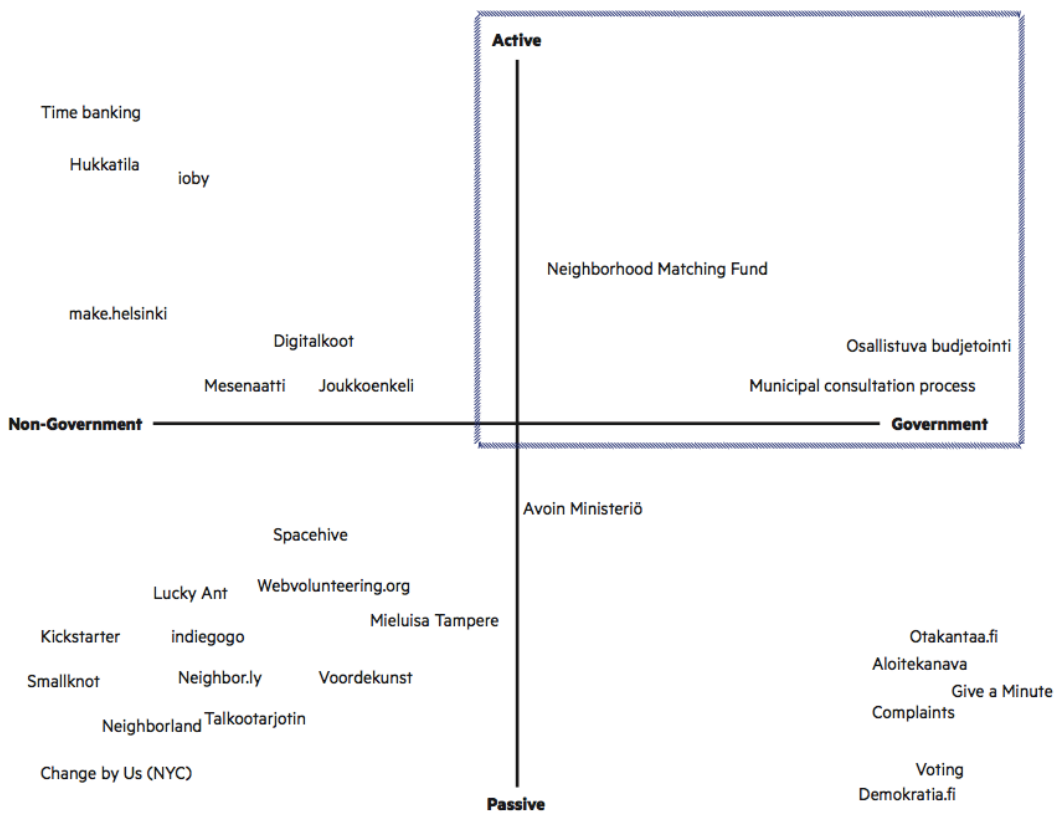
Kuva 3. Helsingin kaupungin verkkopohjainen kyselylomake. Missä sosiaalinen media? Lähde: www.brickstarter.org.

Toisaalta löytyy myös menestystarinoita – Helsingin apulaiskaupunginjohtaja Pekka Sauri on onnistunut käyttämään Facebook-sivuaan monipuolisesti kansalaisten ja kaupungin väliseen vuorovaikutukseen. Monet helsinkiläiset tarkistavat nykyään ensiksi Pekka Saurin sivut, jos vaikka ratikat eivät kulje.

Brickstarter hyödyntää samoja sosiaalisen median työkaluja, luodakseen tehokkaamman vuorovaikutuskanavan kansalaisten ja instituutioiden väliselle yhteistyölle. Kyseessä ei siis ole bottom-up tai top-down -palvelu, vaan ihmislähtöinen lähestymistapa, jossa yhdistetään kansalaisten tarpeet ja instituutioiden resurssit. Näin pyritään välttämään [NIMBYismin \(Not In My Backyard\)](#) tuomia ongelmia. NIMBY on usein kansalaisen reaktio, jota ilmenee, kun instituutiot tai yksityiset yrittäjät vievät hankkeita eteenpäin ilman toimivia vuorovaikutusmenetelmiä. Esimerkiksi tuulivoimahankkeissa kansalaiselle annetaan valitusoikeus, joka loogisesti antaa vain mahdollisuuden valittaa. Vastakohtana tähän Brickstarter tarjoaa mahdollisuuden vaikuttaa, tekemällä tai tukemalla ehdotuksia ja osallistu-

malla rakentavaan keskusteluun. Näin pystytään tunnistamaan keskeiset ongelmat ja löytämään toimivat ratkaisut.

Sitran tavoitteena ei kuitenkaan ole ylläpitää Brickstarter-palvelua. Prototyypin avulla on yritetty inspiroida julkisia yhteisöjä kokeilemaan ja selvittämään oikeita kysymyksiä ja toimenpiteitä avoimemman päätöksenteon polulle, ja tässä Avoin Kotka jatkaa Brickstarterin työtä. Brickstarterin kehityksessä on otettu mallia myös monesta muusta palvelusta, jotka lähestyvät asiaa eri näkökulmista. Maailmalta löytyy jo nyt monia esimerkkejä crowdsourcing- tai crowdfunding-palveluista, jotka käsittelevät samoja kysymyksiä. Tätä maisemaa on kartoitettu Fact Card -sarjassa:

Kuva 4. Esimerkkejä crowdfunding- ja crowdsourcing-palveluista. Lähde: www.brickstarter.org.

1.3 Joukkoistamisen määritelmä

Brickstarterissa tutkittu [joukkoistaminen](#), tai crowdsourcing, on ilmiö, joka on viime aikoina ollut vahvasti esillä sekä Suomessa että kansainvälisesti. Suomessa asiaa ovat tutkineet Sitran strategisen designin tiimin lisäksi muiden muassa Demos Helsinki² ja eduskunnan tulevaisuusvaliokunta. Tulevaisuusvaliokunnan raportissa³ joukkoistaminen määritellään seuraavasti:

”Ihmisten tietoa, taitoa ja kokemusta kerätään joukkoistamalla erilaisiin tarkoituksiin internetissä avoimien olevien tehtävien avulla (Howe, 2008). Joukkoistamisesta on tullut suosittu keino osallistaa ihmisiä kaupunkisuunnittelusta (Brabham, 2009) ja t-paitojen logojen (Brabham, 2010) suunnittelusta monimutkaisten tieteellisten ongelmien ratkaisemiseen (Aitamurto, Leiponen & Tee, 2011). Joukkoistaminen viittaa tyypillisesti tehtäviin, jotka ovat avoimia kaikille. ‘Kaikki’ on kuitenkin rajattu käsite, koska kaikilla ei ole pääsyä internetiin. Avoimuus voi tarkoittaa myös tarkoituksella rajattua osallistumisen mahdollisuutta: Esimerkiksi yritykset käyttävät joukkoistamista organisaatioiden sisällä osana innovaatioprosessejaan. Tällöin joukkoistaminen on avointa vain yrityksen työntekijöille (Aitamurto, 2012:4).”

Joukkoistaminen, tai myös laajemmin verkkodemokratia, on ollut viime aikoina vahvasti esillä erilaisissa hankkeissa. Suuren näkyvyyden ovat saavuttaneet muiden muassa [Avoin Ministeriö](#) ja [Osallistuva Budjetointi](#). Ilmiö on kuitenkin uusi ja sen mahdollisuuksia (tai haasteita) ei vielä täysin tunneta. Esimerkiksi Henrik Serup Christiansen on kartoittanut verkkodemokratian käyttöä Suomen kunnissa⁴ ja toteaa, että kunnat käyttävät verkkosivujansa lähinnä vain tiedon jakamiseen. Internetin potentiaalia demokratiaa vahvistavana vuorovaikutuskanavana ei hyödynnetä vielä lainkaan (Christiansen, 2012:5).

² Demos Helsinki (2012). Ryhmien voima – eli kuinka yhteisöt luovat kysyntää kestäväälle liiketoiminnalle. Demos Helsinki, Helsinki.

³ Aitamurto, Tanja (2012). Joukkoistaminen demokratiassa: poliittisen päätöksenteon uusi aika. Eduskunnan tulevaisuusvalokunta, Helsinki.

⁴ Christiansen, Henrik Serup (2012). Verkkodemokratia Suomen kunnissa. *Tutkimuskatsauksia* 4a/2012. Turun kaupunki, kaupunkitutkimus- ja tietoyksikkö, Turku.

2. Kokeilukohteet

2.1 Kantasatama – uutta vuorovaikutusta julkisen tilan käyttöön

Kantasatamassa yritettiin löytää käyttöä noin kilometrin pituiselle asfalttikentälle Kotkan ydinkeskustassa. AvoinKotka.fi-palveluun on ilmestynyt monta hyvää ideaa Kantasataman käyttöön. Miten nämä ideat pystytään toteuttamaan tehokkaasti yhteistyössä kaupungin kanssa? Miten tarvittua vuorovaikutusta pystytään kehittämään jatkossakin?

avoinkotka.fi

Anna palautetta Kirjautu Rekisteröidy

Kantasatama

Annetaan käyttöön kilometrin kaistale merenrantaa huikean Merikeskus Vellamon naapurissa.

Etusivu / Kantasatama

Kuva 5. Kotkan kaupungin kehitysjohtaja Terhi Lindholm kannustaa kansalaisia ideoimaan käyttöä kantasatamalle. Lähde: www.avoinkotka.fi.

AvoinKotka.fi-palvelun avulla tavoitteena oli löytää ihmislähtöisesti erilaisia mahdollisuuksia alueen käyttöön sekä mahdollistaa monipuolista toimintaa. Palveluun voi lisätä ideoita, kerätä niille kannatusta sekä saada niille nostetta ja näkyvyyttä. Sivusto avattiin käyttöön 19.3.2013. Siitä lähtien kansalaiset ovat lisänneet palveluun 27 ideaa, joista monet ovat herättä-

neet kommentteja ja keskustelua. Kaupunki on luvannut idealle, joka saa eniten tykkäyksiä, 500 euroa sekä avustusta idean toteutukseen.

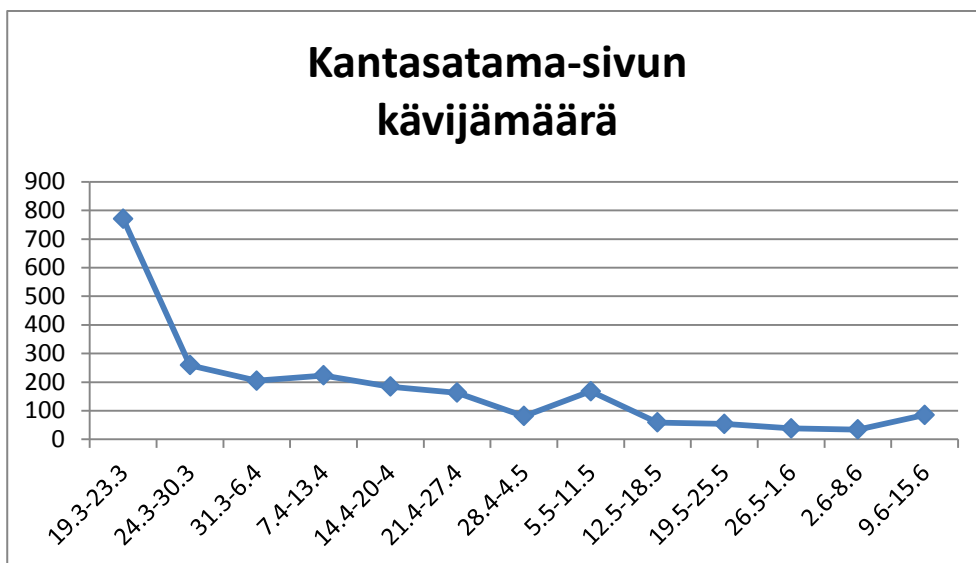
2.1.1 Miksi Kantasatama?

Kaupungin tilojen käyttöönotto edellyttää Suomessa usein monimutkaisia lupaprosesseja, joiden ymmärtäminen voi olla haasteellista. Tämä on usein oikeutettua, kun kyseessä on isompi hanke, mutta pienille, tilapäisille projekteille on kynnys usein liian korkea, koska lupaprosessit voivat viedä paljon aikaa ja rahaa, jota pieneltä projektilta ei välttämättä löydy. Esimerkiksi kansainväliseksi ilmiöksi kasvanut [Ravintolapäivä](#) on reaktio tähän ilmiöön: koska päivän toimintalupien hankkiminen monelle kymmenelle pop-up -ravintolalle on melkein mahdoton tehtävä, päätettiin kiertää lupaprosessit ja järjestää tapahtuma ilman lupia.

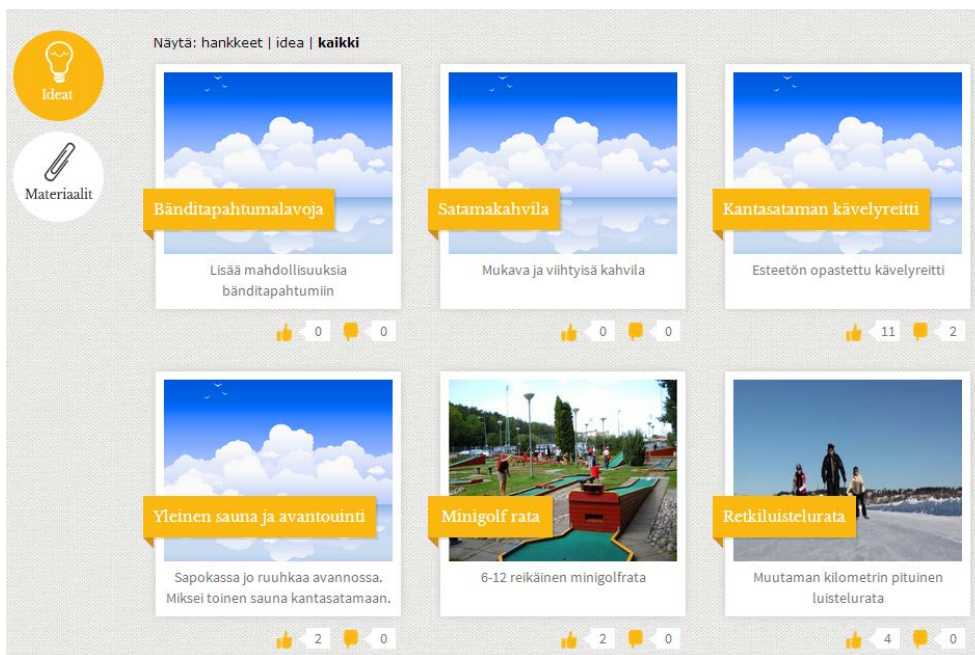
Kaupungin tilan tilapäinen käyttö ei tarkoita pysyvää muutosta itse tilalle. Sen sijaan tilapäiskäyttö tarjoa mahdollisuuden kaupungille ja kansalaisille kokeilla yhdessä uusia toimintoja hallinnollisesti kevyellä tavalla. Näin pystytään käyttäjälähtöisesti ymmärtämään, millaiselle toiminnalle tietty tila soveltuu. Kantasataman projekti on pieni aloite tähän suuntaan.

2.1.2 Indikaattorit

Kantasataman sivut olivat alkuvaiheessa suosittuja, mutta alkuinnostuksen jälkeen kävijämäärä lähti tasaiseen laskuun. Palvelu ei pystynyt siis herättämään suuremman yleisön mielenkiintoa. Kävijämäärään nähden 27 palveluun lisättyä ideaa sekä niiden ympärille syntynyt keskustelu ovat kuitenkin hyvä tulos.

Taulukko 1. Kantasatama-sivuston kävijämäärät.

Kuva 6. Kantasatamaan syötetyitä ideoita. Lähde: www.avoinkotka.fi.

2.1.3 Johtopäätökset

Kantasatama-projekti on tällä hetkellä vielä kesken. Kävijämäärään nähden voi kuitenkin sanoa, että kokeilu on onnistunut, koska sivustolle on lisätty ideoita on ja niistä on syntynyt keskustelua. Myös kaupungin tukema tapahtuma on jo suunnitteilla.

Kantasataman jatkokehittämissä tulisi kuitenkin ottaa vuorovaikutuskanavan toiminnallisuudet paremmin huomioon. Harva idea Kantasataman sivuilla on onnistunut käynnistämään laajempaa keskustelua, mutta ”tykkää”-toiminnallisuutta on kuitenkin käytetty. Tässä kaupungin vastaavat viranomaiset voisivat aktiivisimmin osallistua keskusteluun jo ideoinnin alkuvaiheessa, avaamalla lupakäytäntöjä ja kannustamalla.

Kantasatama-projekti on tässä vaiheessa keskittynyt lähinnä **ideointiin**. Onkin tarpeellista kehittää niitä toiminnallisuuksia, jotka kannustavat ideoiden **toteuttamiseen**. Useiden ideoiden toteuttaminen olisi myös tehokas tapa rakentaa palvelulle oma käyttäjäkunta. Viranomaisten kannustuksen lisäksi tarvittaisiin esimerkiksi kalenteri, johon käyttäjät pystyisivät lisäämään omia tapahtumiaan.

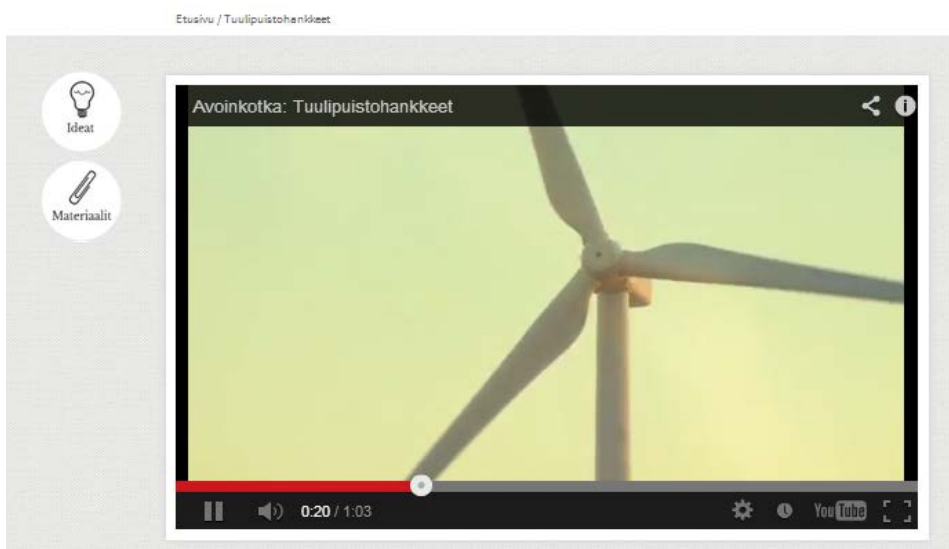
2.2 Tuulipuistot – osallistuminen ja omistus

Isot tuulipuistohankkeet ovat kansalaisen näkökulmasta usein monimutkaisia. Tiedon hakeminen on haastavaa, joten oman mielipiteen muodos-

tamisessa ei pystytä aina vetoamaan faktoihin. AvoinKotka.fi tuulipuisto-sivut yrittivät avata hankkeisiin liittyviä prosesseja ja tarjota kaikki tärkeät selvitykset samassa paikassa. On havaittu, että avoin viestintä usein johdtaa positiivisempaan suhtautumiseen tuulivoimaan. Voikin kysyä, onnistuttiinko kokeiluhankkeessa luomaan sellainen ympäristö, missä tämä on mahdollista?

Tuulipuistohankkeet

Kotkaan on suunnitteilla useita tuulipuistoja.

Kuva 7. Tuulipuistot-esittelyvideo. Lähde: www.avoinkotka.fi.

Tuulipuistot olivat Kantasataman lisäksi palvelun ensimmäinen kokeilukohde. Tavoitteena oli avata Kotkan tuulipuistohankkeisiin liittyvää tietoa kansalaisille sekä kerätä kansalaisten näkökulmia kaavaprosessin käsittelyn tueksi. Kokeiluvaiheessa palveluun otettiin yksi tuulipuistohanke, Hallan tuulipuistot. Avoin Kotka -palvelussa on koottu [Hallan tuulipuistohankkeen](#) liittyen selvityksiä. ["Vaiheet"-toiminnallisuus](#) visualisoi hankkeen eri vaiheet.

2.2.1 Miksi tuulipuistot?

Tuulipuistohankkeet ovat Kotkassa ajankohtaisia, koska kaupunkistrategian mukaan Kotka suosii uusiutuvien energialähteiden käyttöä hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi ja tukee ilmastonmuutoksen ehkäisyyn liittyviä toimia.

Kymenlaakson kuntien yhteinen tavoite saada seudulle sata tuulivoimalaa vuoteen 2015 mennessä luo maanomistajille ja sijoittajille useita mahdolli-

suuksia yhteistyöhön, liiketoimintaan ja kehittämiseen. Voimalat tuottavat sähkön ohella kuitenkin myös ääntä ja ajoittain välkettä, jotka koetaan haitallisiksi.

Ihmisten suhtautumiseen tuulivoimaan vaikuttavat monet, osittain hyvin paikalliset asiat. Monessa tieteellisessä tutkimuksessa on kuitenkin havaittu, että tiedon saatavuus ja sen viestintä, osallistumismahdollisuudet sekä erilaiset hyödynjakomallit vaikuttavat myönteisesti ihmisten suhtautumiseen tuulivoimaan.

2.2.2 Indikaattorit

Myös tuulipuistohankkeet-sivun kävijämäärät lähtivät alun jälkeen laskuun ja pysyivät koko hankkeen aikana alhaisena.

Taulukko 3. Tuulipuisto sivuston kävijämäärät.

2.2.3 Johtopäätökset

Avoin Kotka -kokeilun tavoitteena oli etsiä tuulipuistoihin liittyen ratkaisuja, miten paikallisyhteisön yhteiskehittelyä, yhteispäätösmenettelyjä ja hyödynjakomalleja voitaisiin edistää verkkopohjaisen vuorovaikutuskanavan kautta. Kun lähiympäristöön aiotaan rakentaa tuulivoimala ja asukkaat alkavat vastustaa sitä, on kyse ilmiöstä nimeltä NIMBY. NIMBY tulee sanoista *not in my backyard*, ei minun takapihalleni. Termillä tarkoitetaan lähialueelle suunniteltujen, epämiellyttäviksi koettujen rakennushankkeiden vastustamista. Viime vuosina NIMBY:n vastareaktioksi on noussut YIMBY (*yes in my backyard*), kyllä minun takapihalleni. Ilmiö tarkoittaa sitä, että haittavaikutukset hyväksytään, jos rakennushanke edistää yleistä hyvää tai edesauttaa laajempien ongelmien ratkaisemista. Tämän pystyy

käytännössä toteuttamaan monella eri tavalla, kunhan ihmisten on mahdollisuus kokea hankkeet reiluiksi, avoimiksi ja oikeudenmukaisiksi.

Kokeilun tuulipuisto-sivulla tiedon avaaminen ja jakaminen kuuluvat niihin asioihin, jotka voidaan katsoa onnistuneiksi, vaikka käyttäjäkokemuksen näkökulmasta sivustoa olisi voinut vielä selkeyttää. Sivustolta löytyy kuitenkin kaikki oleellinen tieto kohteena olleesta Hallan tuulipuistosta. Hankkeen eri vaiheiden visualisointi on uusi lähestymistapa, joka selkeyttää monimutkaista prosessia merkittävästi.

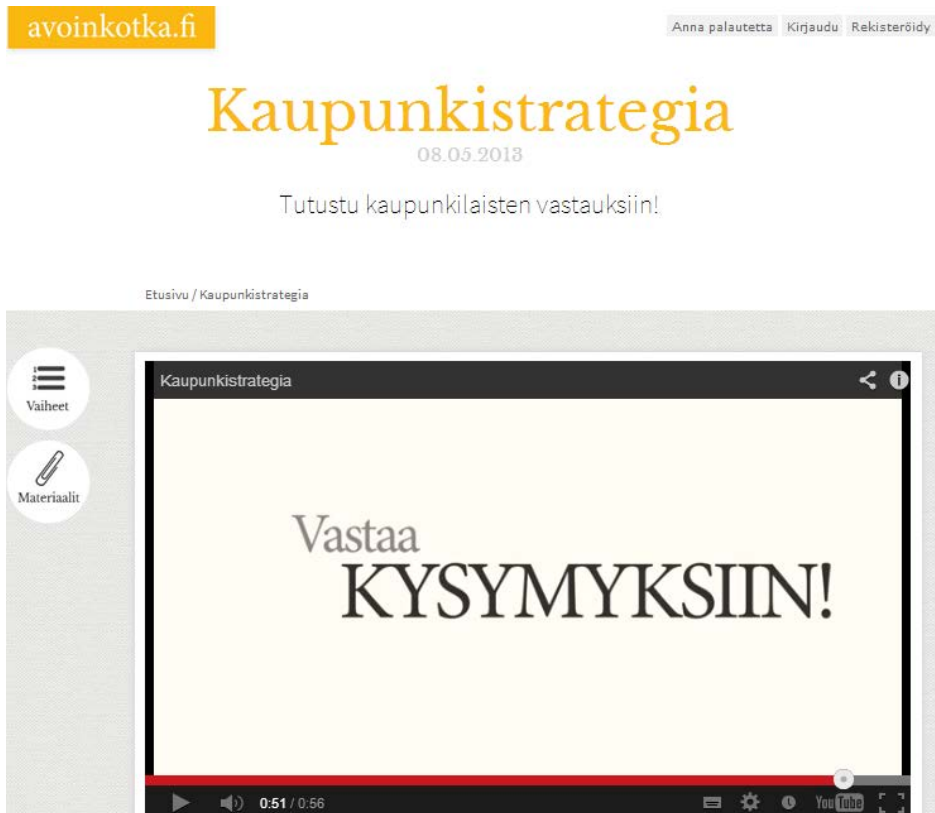
Kuva 8. Tuulipuistohankkeen eri vaiheet. Lähde www.avointotka.fi.

Avointotka.fi-palvelu pyrki toimimaan keskustelualustana, joka antaa ihmisille mahdollisuuden vaikuttaa mielipiteillään tuulipuistoihin liittyvään päätöstentekoon. Keskustelua syntyi kuitenkin kohtuullisen vähän. Tähän lie-nee vaikuttanut olennaisesti kokeilun ajoitus, sillä Hallan tuulipuisto oli jo pitkällä suunnitteluprosessissa. Toinen vaikuttava tekijä saattaa olla myös keskustelualustan tekninen suunnittelu, joka ohjaa käyttäjät liian moneen eri paikkaan eikä esitä selkeitä kysymyksiä tai keskusteluaiheita, joista kävisi ilmi, missä ja miten näkökulmia hyödynnetään.

Yksi kokeilun alkuperäisistä tavoitteista oli myös selvittää, voidaanko tuulipuistohankkeen hyväksyttävyyttä lisätä avaamalla investoinnin hyödynjakomalleja kansalaisille. Tästä käytiin keskusteluja sekä kaupungin että investoreiden kanssa, mutta tavoite osoittautui liian kunnianhimoiseksi. Kotkan kaupunki kuitenkin toivoi, että tulevaisuudessa hyödynjakomallien kokeiluun voitaisiin palata. On kyseenalaista, soveltuuko avointotka.fi-tyylinen verkkopalvelu tähän tarkoitukseen. Hyödynjakokeskustelu on kuitenkin kiinnostava aihe, ja uusia malleja tulisi tutkia lisää. Hyödynjaon ja osallistavan päätöksenteon voi toteuttaa monella eri tavalla. Oikea tapa löytyy keskustelusta paikallisen yhteisön kanssa.

2.3 Kaupunkistrategia – tulevaisuuden joukkoistaminen

Ihmisten saaminen osallistumaan julkisen sektorin strategiaprosesseihin voi usein olla haastavaa. Laajempi osallistuminen tuottaa parhaimmillaan uusia näkökulmia ja omistajuuden tunnetta. Miten Avoin Kotka soveltui tähän tarkoitukseen?

Kuva 9. Kotkan kaupunkistrategian joukkoistaminen. Lähde www.avoinkotka.fi.

2.3.1 Miksi kaupunkistrategia?

Ihmisten tietoa, taitoa ja kokemuksia kerätään joukkoistamalla internetissä avoimena olevien tehtävien avulla. Tämä menetelmä tarjoaa myös demokraatialle mielenkiintoisia mahdollisuuksia, kuten myös Oras Tynkkynen toteaa tulevaisuusvaliokunnan raportin esipuheessa: *"Kansalaisten osallistuminen joukkoistamisen avulla ei korvaa edustuksellista demokratiaa tai virallisia asiantuntijoita, vaan täydentää ja tukee niitä. Osallistuminen voi tuottaa parempia päätöksiä. Siitä hyötyvät kaikki."*

AvoinKotka.fi-palvelun avulla joukkoistamista sovellettiin Kotkan kaupunkistrategian päivityksessä. Valtuuston aloitteesta strategian päivitysprosessissa haluttiin ottaa myös kansalaisten näkökulmat huomioon. Kansalaisille annettiin mahdollisuus ottaa kantaa kaupunkistrategiaan vastaamalla nel-

jään kysymykseen, jotka kaupunginjohtajan koolle kutsuma vaikuttajaryhmä⁵ muotoili yhdessä 16.4. Ryhmässä oli kattava edustus päätöksentekijöitä ja virkamiehiä sekä liike-elämän, lehdistön ja koulutussektorin päättäjiä. Kysymysten muotoilu ei ollut päättäjille helppoa – usein päätöksentekijät ovat asemassaan tottuneet *vastaamaan* haastaviin kysymyksiin. Päättäjät ottivat uuden haasteen innolla vastaan ja kehittivät monta kysymystä, joista neljä valittiin. Kuntalaisille muotoillut kysymykset liittyivät läpileikkaavasti kaupunkistrategian neljään päämäärään, jotka ovat:

- vireä elinkeinoelämä ja kaupunkikulttuuri
- hyvinvointi ja laadukkaat palvelut
- kestävä kaupunkirakenne ja seutuyhteistyö
- johtaminen ja hyvinvoiva henkilöstö.

Ryhmä päätyi valitsemaan seuraavat kysymykset avoinkotka.fi-palveluun:

1. **Miten Kotkan seutu menestyy tulevaisuudessa?**
2. **Mitkä kaupungin palvelut pitää olla jatkossakin lähellä?**
3. **Mikä tekee Kotkasta viihtyisän asuinpaikan (eli mikä pitää sinut Kotkassa)?**
4. **Miten Kotkasta saadaan parempi paikka yrittää?**
5. **Minulle kotkalaisuus on...**

(Viides kysymys liittyi kaupungin vision kirkastamiseen).

Kuva 10. Kotkan kaupunginjohtaja Henry Lindelöf kutsuu kaupunkilaisia vastaamaan kaupunkistrategiaan liittyviin kysymyksiin. Lähde www.avoinkotka.fi.

2.3.2 Indikaattorit

Kysely oli auki 25.4.–7.5.2013. Se julkaistiin Kotkan kaupungin tiedotustilaisuudessa 25.4. Kymen Sanomat julkaisi jutun kaupunkistrategiapäivityk-

⁵ Ryhmään kuuluivat Henry Lindelöf, Terhi Lindholm, Jorma Haapanen, Petteri Ikonen, Eija Yläjärvi, Jari Elomaa, Niilo Sevänen, Nina Brask sekä Raimo Pippola.

sestä sekä kyselystä 26.4. päivätyssä lehdessä. Vastauksia saatiin yhteensä 848, eli keskimäärin 170 vastausta/kysymys. Tätä voidaan pitää sivun kävijämäärään nähden hyvänä tuloksena. Keskimäärin kysely-sivulla käytettiin 3,42 minuuttia. Yleisimmät liikenteen lähteet (eli mistä linkistä käyttäjät tulivat kysymyssivustolle) olivat Kotkan kaupungin verkkosivut sekä Facebook. Alla olevasta taulukosta saadaan kuva kävijämäärästä sivustolla. Kävijämäärät olivat alkupäivinä korkeammat.

Taulukko 3. Kaupunkistrategia-sivuston kävijämäärä.

2.3.3 Johtopäätökset

Kyselyyn saadut vastaukset olivat pääasiallisesti rakentavia ja asiallisia. Tästä voisi päätellä, että Avoin Kotka -palvelu on onnistunut luomaan uskottavan ja luotettavan vuorovaikutuskanavan, jossa kansalaiset kokevat, että heidän vastauksiaan kuunnellaan ja otetaan huomioon. Vastaajat jakoivat ennakkoluulottomasti omia näkemyksiään ja tietoa.

Seuraavat teemat: yrittäjyys, työpaikat ja koulutus toistuivat lähestulkoon kaikissa vastauksissa, usein myös yhteydessä toisiinsa. Kotkalaiset toivovat lisää työpaikkoja, joita luodaan yrittäjyyteen kannustamisen ja työvoiman kouluttamisen kautta. Tulevaisuuden Kotka on taloudellisesti menestyvä, suvaitsevainen ja hyvinvoiva. Kotkan sijainti, merellisyys ja historia ovat tärkeitä paikallisen identiteetin kulmakiviä.

AvoinKotka.fi on ollut uudenlainen aloite, jolla on pyritty parantamaan kaupunkilaisten ja viranomaisten välistä vuorovaikutusta, virallisten kanalien tueksi. Jotta tämä tavoite toteutuisi, vastaavanlaista kokeilukulttuuria tulisi jatkaa. Kotkan kaupunki voi jatkossakin hyödyntää joukkoistamista ja verkkodemokratiaa päätöksentekoprosessien tukena. On selvää, että uu-

denlainen toimintatapa vaatii totuttelua ja myös kriittistä arviointia. Kaupunkilaisille tulisi osoittaa, missä ja miten heidän kommenttejaan huomioidaan. Tämä tieto tulisi jakaa laajasti eri kanavien kautta: avoinkotka.fi-palvelussa, Kotkan kaupungin omilla verkkosivuilla sekä Facebook sivuilla, paikallisessa mediassa jne. Kaupungin sisällä tulisi käydä keskustelua myös siitä, minkälaisia prosesseja tai resursseja uusien vuorovaikutusmenetelmien systemaattisempi hyödyntäminen vaatii.

3. Johtopäätökset

Avoin Kotka -kokeiluhankkeessa rakennettiin ja testattiin uudentyypistä verkkopalvelua, jonka avulla kansalaiset voivat osallistua oman kaupunkinsa kehittämiseen. Avoinkotka.fi-palvelu aktivoi kaupunkilaiset uudenaikaiseen vuorovaikutukseen kaupungin virkamiesten ja päättäjien kanssa. Kokeilussa luotu uusi palvelu antoi kuntalaisille mahdollisuuden vaikuttaa, ottaa selvää ja osallistua kotikaupunkinsa kehittämiseen.

3.1 Yleisiä havaintoja kokeilusta

Mitä siis opittiin niin hyvässä kuin pahassakin kokeilusta, palveluun osallistumisesta, viestinnän toimivuudesta, yhteisestä päätöksenteosta ja käyttäjälähtöisyyden onnistumisesta?

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että kokeilu onnistui luomaan uudenlaista vuorovaikutusta **kansalaisten ja viranomaisten välillä**. Kokeilu herätti paljon keskustelua Kotkan kaupungin virkamiesten sekä päättäjien keskuudessa, ja uudenlainen vuorovaikutuskanava sai paljon kiitosta. Yrittäjiä ei saatu aktivoitua vuorovaikutukseen, toisaalta kokeilukohteiden luonne ei tuulipuistoja lukuun ottamatta keskittynyt yritysten aktivoimiseen.

Avoinkotka.fi-palvelun myötävaikutusta YIMBY- (Yes in my backyard) ilmiöön on hankala arvioida. Tuulipuistohankkeeseen liittyen palvelun käyttö oli liian vähäistä, jotta tätä voitaisiin arvioida. Hyödynjakomallien kokeilu osoittautui liian kunnianhimoiseksi tavoitteeksi teollisen mittakaavan tuulipuistohankkeessa. Toisaalta yleisesti sävyiltään negatiivista ja epäasiallis-takin kirjoittelua ei myöskään ilmennyt tuulipuistoihin liittyen. Muissa koh-teissa (Kantasatama ja kaupunkistrategia) keskustelu oli myös **positiivisen rakentava**, jota voidaan tavallaan tulkita myös NIMBY-ilmiötä lieven-tävänä. Kun kansalaisille annettiin mahdollisuus osallistua prosesseihin, he

eivät niinkään vastustaneet niitä vaan ilmaisivat itseään rakentavaan sävyyn.

Kokeiluhankkeen onnistumisiin kuuluu, että se synnytti positiivista näkyvyyttä ja rakentavaa keskustelua uudelta tavasta, jolla kansalaiset voivat osallistua oman kaupunkinsa kehittämiseen. Tämä on arvo sinänsä ja osoitti kokeilun tarpeellisuuden. Positiiviset tulokset voidaan lukea myös kokeilukulttuurin ansioksi. Kaupunki oli lähtökohtaisesti avoimempi vastaanottamaan uusia toimintatapoja, kun kyseessä oli ketterä kokeiluhanke eikä valmiiksi suunniteltu massiivinen kehitysprojekti. Kotkan kaupungin mielestä kokeilu oli askel oikeaan suuntaan: *”Kotkassa ei ole vielä omaksettua oman tekemisen kaupunkikulttuuria, jossa otetaan asiat itselleen ja omakseen.”*

Toisaalta taas, kaupungille on ollut ajallinen haaste lähteä mukaan keskusteluihin, minkä kansalaiset ovat huomanneet: *”Huomattiin, että on oudosteltu, että kaupungin resurssit eivät tässä riitä. Vuorovaikutus ja keskustelu palvelussa ovat olleet kuitenkin hyvin positiivista ja kokeilusta opittiin, että vuorovaikutukseen pitää varata henkilöresursseja.”*

On myös tärkeää pohtia, miten ja kuka määrittelee legitimitetin, kun haetaan tukea päätöksenteolle joukkoistamisen avulla. Internet ei ole kaikkien saatavilla ja siksi on tärkeää varmistaa, ettei mitään käyttäjäryhmiä syrjitä. Seuraavassa kappaleessa esitetään toimenpidesuosituksia vastaavantyyppisten verkkopohjaisten vuorovaikutuskanavien kehittäjille ja käyttäjille.

3.2 Toimenpidesuosituksia – tulevaisuudessa huomioitava seikkoja

Kokeiluhankkeesta syntyi arvokkaita kokemuksia, jotka voidaan tiivistää kolmeen toimenpidesuositukseen vastaavien palveluiden kehittäjille tai käyttäjille:

1. Saavuttaakseen **kriittisen massan** palvelu tarvitsee markkinointia sekä sitoutuneita käyttäjiä ja ylläpitäjiä.
2. Joukkoistaminen pitää ottaa huomioon jo prosessien **suunnittelu- vaiheessa**.
3. Teknologiassa on tärkeää muistaa **ihmislähtöisyys**.

3.2.1 Saavuttaakseen kriittisen massan, palvelu tarvitsee markkinointia sekä sitoutuneita käyttäjiä ja ylläpitäjiä

Jotta palveluun saadaan kriittinen massa aktiivisia käyttäjiä, ihmiset pitää saada löytämään palvelu. Tähän tarvitaan tehokkaampaa markkinointia, mihin Avoin Kotka -kokeiluhankkeen resurssit eivät riittäneet. Palvelu saatiin kuitenkin suhteellisen lyhyessä ajassa (19.3.2013–31.5.2013) käyntiin ja käyttäjät löysivät palvelun lehdistötilaisuuden ja sosiaalisen median avulla. Avainkysymys onkin, miten saadaan käyttäjät pysymään palvelussa ja palaamaan sinne.

Markkinoinnin lisäksi kriittinen massa edellyttää palvelun käyttäjien (kansalaiset) sekä ylläpitäjien (julkinen sektori) sitoutumista palveluun. Palvelussa käydyllä keskustelulla on aina oltava selkeä tavoite: kaupunkilaisille tulisi osoittaa, missä ja miten heidän vastauksiaan huomioidaan ja hyödynnetään. Tämä vahvistaa ihmisten luottamusta palveluun ja ennen kaikkea sen ylläpitäjiin. Näin luodaan sitoutumista yhteiskehittelyyn ja päätöksentekoon. Tätä edesauttaisi myös palvelun yhdistäminen erilaisiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin, joissa palvelun eri käyttäjät kohtaisivat myös fyysisesti. Näitä voitaisiin järjestää esimerkiksi Kantasatamassa. Kokeiluhankkeessa kaupungin sisäinen sitouttaminen onnistui vain osittain. Kaupunki-strategia-sivu luotiin kaupungin aloitteesta, mutta harva viranomainen kuitenkaan osallistui keskusteluun ja palvelun päivittämiseen muissa kohteissa. Kotkan kaupunki osasi kuitenkin odottaa tulosta, sillä hankkeeseen ei sidottu erikseen henkilöresursseja. Tämä saattoi myös välittyä käyttäjille ja vaikuttaa kävijämäärää alentavasti.

On mielenkiintoista nähdä, onko Kotkan kaupungilla resursseja systemaattisempaan palvelun hyödyntämiseen kokeilun jälkeen. Miten käy Kantasataman hyvillä ideoilla tästä eteenpäin? Ottaako kaupunki palvelun kaikissa tuulipuistohankkeissa käyttöön? Miten kaupunki varmistaa kaupunkilaisten vastausten ja näkemysten huomioimisen kaupunkistrategian jalkauttamisessa?

3.2.2 Joukkoistaminen pitää ottaa huomioon jo prosessien suunnitteluvaiheessa.

Mitä aikaisemmin vuorovaikutukseen päästään, sitä parempi. Tuulipuistohankkeen kohdalla Avoin Kotka -kokeilu myöhästyi, sillä tuulipuistohanke oli jo pitkällä suunnitteluvaiheessa. Sen sijaan kaupunkistrategian päivytyksen kanssa ajoitus toimi hyvin. Palvelun käyttäminen strategiapäivityksen tueksi lähti valtuuston aloitteesta ja joukkoistaminen tapahtui virallisen strategian päivitysprosessin tukena. Jatkoa ajatellen on tärkeää ottaa verkkopohjainen vuorovaikutus mukaan jo prosessien suunnitteluvaiheessa.

3.2.3 Teknologiassa on tärkeä muistaa ihmislähtöisyys

Käyttäjämäärien hiipuminen kokeilukohteissa suhteellisen nopeasti voi indikoida, ettei kokeilussa luotu teknologia ollut käyttäjälähtöisyydeltään toimiva ja motivoiva. Tekniset ja visuaaliset toteutukset eivät olleet virheettömiä ja esimerkiksi osa kaupungin tietokoneista ei näyttänyt joitain sivuston osia kokonaan. Ihmislähtöisyys on tärkeä osa onnistunutta vuorovaikutusta. Peruslähtökohdiltaan hyvä avoinkotka.fi-alusta vaatii tässä suhteessa vielä teknistä hiomista. Jatkossa on myös arvioitava, mitkä sosiaalisessa mediassa käytetyt kannustimet voisivat houkuttaa sekä aktiivisia että passiivisia käyttäjiä keskustelemaan.

avoinkotka.fi

Vaikuta. Ota selvää. Osallistu.

Oxford Research on pohjoismainen konsulttityhtiö, jonka erikoisaloja ovat alueiden ja elinkeinoelämän kehittäminen sekä hyvinvoinnin laajamittainen edistäminen. Näiden aihepiirien sisällä Oxford Research tekee työtä tietoyhteiskunnan, innovaatiojärjestelmien, kunta- ja seutukehityksen parissa sekä käsittelee sosiaalisia, koulutuksellisia ja työmarkkinoihin liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä. Oxford Research toteuttaa arviointeja ja analyysejä sekä tarjoaa strategisia konsultointipalveluja. Me myös jaamme karttunutta tietoaamme eteenpäin erilaisissa seminaareissa ja muissa tapahtumissa.

Oxford Research on perustettu 1995. Oxford Researchillä on oma maaorganisaationsa Tanskassa, Norjassa, Ruotsissa ja syyskuun 2012 alusta myös Suomessa.

Oxford Research kuuluu The Oxford Groupiin. Lisätietoa yrityksestäme: www.oxfordresearch.fi